

AVRUPA BİRLİĞİ TARAFINDAN TÜRKİYE'YE YAPILAN RASFF (GIDA VE YEM İÇİN HIZLI ALARM SİSTEMİ) BİLDİRİMLERİ

Doç.Dr.Özlem Toplu Yılmaz

Bu seminerin amacı Avrupa Birliği tarafından Türkiye'ye yapılan RASFF (Rapid Alert System for Food and Feed) bildirimlerini analiz etmektir. RASFF (Gıda ve Yem için Hızlı Alarm Sistemi) bildirimleri 2023-27 Ortak Tarım Politikası reformu da dikkate alarak incelenmiştir. Bunun nedeni, 2023-27 Ortak Tarım Politikası gıda güvenliğini, çevre ve iklim koşullarını ön planda tutmaktadır. Reform ile ilgili anlaşma 2 Aralık 2021'de kabul edilmiş ve 1 Ocak 2023'te yürürlüğe girmiştir. Bu reformun amacı daha adil, daha yeşil ve daha performansa dayalı bir tarım politikası oluşturmaktır.

2023-27 reformu, tarımın Avrupa Yeşil Mutabakatı hedeflerine çok daha güçlü bir şekilde katkıda bulunmasını desteklemektedir. Avrupa Yeşil Mutabakatı çerçevesinde amaç Avrupa Birliği (AB) gıda sisteminin çevresel ve iklim ayak izini azaltmaktır.

Çiftlikten Çatala ve biyoçeşitlilik 2023-27 Ortak Tarım Politikasının önemli bileşenleridir. Bu doğrultuda 2030 yılına kadar kimyasal pestisitlerin kullanımını ve riskini %50 oranında azaltmak hedefi konulmuştur.

Yeni reform gıda güvenliğine önem vermekte, gıda ve sağlık kalitesini korumayı hedeflemektedir. Gıda güvenliğinin önemli bir parçası olarak da RASFF (Gıda ve Yem için Hızlı Uyarı Sistemi) ön plana çıkmaktadır.

RASFF Sistemi

RASFF sistemi, tüketici için risk teşkil eden ve piyasada olmaması gerektiği varsayılabilecek ürünlerle ilgili bildirimler hakkında bilgi sağlamaktadır. Bu bildirimler, Uyarı ve İşbirliği Ağı (ACN) üye ülkeleri tarafından bildirilir. AB Üye Devletleri, ACN'nin üyeleridir. Norveç, Lihtenştayn, İzlanda ve İsviçre, AB ile yapılan bir anlaşma yoluyla RASFF'nin üyeleri olmuşlardır.

RASFF bildirimleri, gıda, yem veya gıdayla temas eden malzemelerde belirlenen riskleri bildirir. Bu gıda, yem veya gıdayla temas eden malzemeler, bildirimde bulunan ülkenin pazarında tespit edilir veya AB sınırlarında belirlenir.

RASFF, 1979 yılında portakalla ilgili bir gıda sabotajı sonucu kuruldu. Kurucu üyeler Belçika, Danimarka, Fransa, Almanya, İrlanda, İtalya, Lüksemburg, Hollanda ve Birleşik Krallık'tı. Diğer üye ülkeler Avrupa Birliği'ne girer girmez RASFF'ye üye olmuşlardır. Sisteme üye olan ülke bildirim yapabilmektedir. Bildirim Avrupa Birliği tarafından ithal edilen ürünlerle ilgili gıda güvenliği açısından risk teşkil eden ürünleri içermektedir. Bildirimler hakkında detaylı bilgi RASFF raporlarında yer almaktadır.

RASFF sistemi bildirim gönderilmeden önce tarımsal ürün denetlenir, numune alınır, sonuca göre bildirim yapılır. Bu bildirimler üç kategoriye ayrılmaktadır:

- Alarm bildirimleri (Alert notifications)
- Bilgi amaçlı bildirimler (Information notifications)
- Sınır reddi bildirimleri (Border rejections)

Alarm durumunda, ürün AB pazarından çekilir; ya imha edilir ya da başka bir varış noktasına (menşei veya AB dışı varış noktası) gönderilir. Bilgilendirme bildirimleri dikkat veya takip içindir. Sınır retleri ise ciddi bir risk nedeniyle AB'ye girmesi reddedilen ürünlerdir.

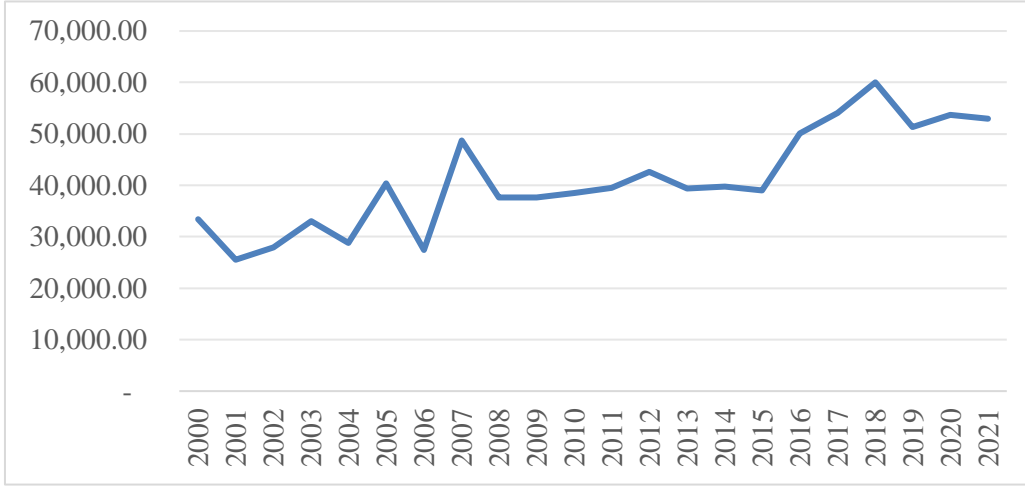
RASFF sayesinde, çiftlikten sofraya kadar birçok gıda güvenliği riski zarara yol açmadan önce önlenmektedir

RASFF sistemi 1979 yılında kurulmuş olmasına rağmen; hukuki dayanak ve prosedürler 2002 yılında belirlenmiştir. RASSF 2002 yılından bu yana rapor yayınlamaktadır. Bu raporlar hem Avrupa Birliği ülkeleri hem de Avrupa Birliği-dışında olan AB'nin ticaret yaptığı ülkeler hakkında düzenlenmektedir.

Türkiye'ye yapılan RASFF Bildirimleri

Türkiye en çok bildirim alan ülkeler arasında yer almaktadır. Bildirim alan ürün grupları meyve-sebze grubu ile sert kabuklu meyveler, yer fıstığı ve diğer tohumlar grubudur. Avrupa Komisyonu raporlarına göre Türkiye, Aflatoksin, Okratoksin ve özellikle Pestisit kalıntıları tehlike kategorilerinde en fazla bildirim yapılan ülkeler arasında yer almaktadır. Türkiye'de pestisit kullanımı giderek artan bir seyir izlemektedir (Şekil 1).

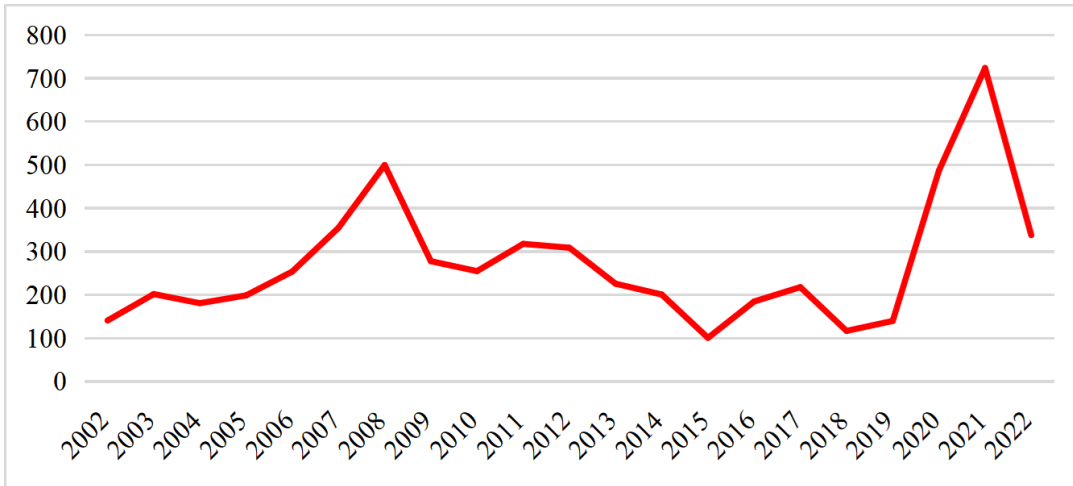
Şekil 1: Türkiye’de Pestisit Kullanımı (Tarımsal Kullanımı, ton)

Kaynak: <https://www.fao.org/faostat/en/#data/RP>

Şekil 2’de görüldüğü üzere bu iki ürün grubu hakkında bildirim sayısı raporların ilk yıllarında yaklaşık 100-200 civarında iken 2007-2008 yıllarında (dünyada kuraklık ve mortgage krizi yılları) 500’e ulaşmıştır. 2008’den sonra bildirimler zamanla azalmıştır. En yüksek bildirim sayısı 2022’de 600 olarak kaydedilmiştir.

Şekil 2: Yıllar itibariyle Türkiye’ye yapılan bildirimler

Kaynak European Commission (EC). (2024). RASFF – The Rapid Alert System for Food and Feed – Annual Reports (2002-2024). Publications Office of the European Union.

Türkiye’ye yapılan bildirimlere göre hareket edilmektedir. Taze meyve ve sebzeler geri getirmek yerine orada imha edilmektedir. Kuru meyveler grubu ise geri getirilmektedir. Ülkeye dönen ürünler ise ya tekrar satılır ya da ezme yaparak, farklı bir ürüne dönüştürülebilir, farklı

ülkelere ihracatı yapılabilmektedir veya ayıklandıktan sonra içeride satılabilmektedir (Yıldırım, A.E., 2024, Tarımdünyası).

Sonuç ve Öneriler:

Türkiye’de artan pestisit kullanımıyla paralel olarak Avrupa birliği tarafından yapılan bildirimler de artış göstermektedir. RASFF raporlarında dikkat çeken husus Türkiye’nin en çok bildirim alan ülkeler arasında olmasıdır. Ürünlerle ilgili iadeleri, şikayetleri azaltmak için, ihraç edilecek ve yurt içi pazara sunulacak ürünler sınır kontrolleri beklenmeden, tarladan başlayarak kontrol edilmelidir. Tarımsal ilaç kullanımını azaltılmalıdır ve bilinçli kullanılmalıdır.

Üreticiler zirai ilaç kullanımı için Tarım Bakanlığı’ndan destek alabilirler. Ülkemizde bitkisel üretime arız olan zararlı organizmalara karşı biyolojik ve/veya biyoteknik mücadelenin yaygınlaştırılması ile kimyasal ilaç kullanımının azaltılması ve kalıntının önlenmesi amacıyla biyolojik ve biyoteknik mücadele desteği ödemesi yapılmaktadır. Bu destekten faydalanmak için çiftçilerin Çiftçi kayıt Sistemine (ÇKS) üye olması gerekmektedir. Üyeler daha sonra destek için İl/İlçe Müdürlüğüne başvuru yapabilir. Bu doğrultuda daha güvenli, sağlıklı ve bilinçli bir tarım üretimi gerçekleşmiş olur.